

Список використаних джерел

1. Бровко О. О. Основи компаративістики: навчальний посібник. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». 2012. 214 с.
2. Жирмунский В.М. Фольклор Запада и Востока: Сравнительно-исторические очерки. Москва : ОГИ. 2004. 464 с.
3. Історичні аспекти розвитку національної культури. *Наукові записки. Збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів та студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв. Серія «Мистецтво»*. Випуск VI. Вінниця : Меркьюрі Поділля. 2015. С. 43 – 48

Чжу Цянь,
аспірант,
Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського
(м. Одеса)

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗВИТОК МУЗИЧНО-РИТМОВОГО ПОЧУТТЯ

Поняття ритму у музикознавчому розумінні має широкий обрій значень, пов'язаних з процесуальністю та взаємодією структурних елементів музичного твору. У даному випадку йдеться про аналіз почуття музичного ритму в його вузькому сенсі, під яким розуміється система організації музичного часу, заснована на співвідношенні метричної пульсації та руху тривалостей і пауз [1].

У педагогічній практиці домінує уявлення про те, що почуття ритму майже не піддається розвитку. На перший погляд, ці висновки підтверджується практикою, зокрема – складністю виправлення у «неритмічних» учнів спорадичних темпових зрушень у виконанні, ритмовою і темповою невпевненістю й нестабільністю, яку нерідко демонструють виконавці, які вважаються досить зрілими для того, щоб брати участь у конкурсах і концертах. Натомість дослідження науковців дають підстави стверджувати, що це уявлення неправомірне, а якість ритмово-розвивальної роботи в значній мірі залежить від знань, умінь і методів, які застосовуються викладачем [2].

Науковці наголошують, що почуття ритму має рухову природу і формується в процесі налагодження координації рухів. Нагадаємо широко відомий вислів Е. Далькроза, який зазначав, що всякий ритм є рухом, тому у створенні та розвитку почуття ритму бере участь все тіло людини. Отже, закономірним став і висновок видатного педагога про те, що без тілесних відчуттів ритму не може бути сприйнятий ритм музичний... «Навести порядок у рухах людини означає виховати в нього почуття ритму» [1, с.5].

Важливо також, що набуття скоординованого рухового досліду і досягнення суголосності різнорідних дій у часі – одна з найбільш природних потреб і здатностей людини: багаторазово їх повторюючи, людина набуває фундаментальних, життєво важливих умінь – від вміння ходити до різноманіття складно скоординованих дій. Це дає підстави стверджувати, що причину недостатньо успішного розвитку ритмового почуття маємо шукати у недосконалості розповсюджених в широкій музично-педагогічній практиці методичних прийомів: як показує практика, переважна більшість викладачів пропонує своїм учням вправи на просте повторення ритмічних послідовностей, що не відповідає генезису і психологічній природі музично-ритмічного чуття.

Звернення до праць Б. Теплового, Л. Венгера, К. Тарасової, а також власний досвід авторів статті переконливо демонструють, що у досягненні успіху в розвитку почуття музичного ритму вирішальну роль відіграє врахування його комплексної природи і формування всіх його компонентів – від найпростіших, базових, до більш складних, цілісних [3]. Першим кроком до набуття цілісної здібності – переживання і відтворення «темпо-метро-ритму» (за Б. Тепловим) є засвоєння особистістю навички відображення пульсації рівнозначного часового «відрізку» в певній швидкості, тобто довготи звучання метричної долі у відповідному темпі. Важливо, щоб при цьому дії відбувалися у почерговій зміні імпульсу і м'язового розслаблення, напруги і відпочинку після кожного окремого руху, в іншому випадку виникне феномен м'язової скутості і рівномірний рух буде неможливим. Крім того, необхідно враховувати, що досить довге утримання такого рівномірного руху є справою складною і відіграє суттєву ролі в музичній діяльності тільки в єдності з почуттям чергування акцентованої (метрично сильної, опірної) долі й слабкої, неопірної. Формуванню навички відтворення метричної пульсації також необхідно приділяти спеціальну увагу, адже для цього потребується більш складна координація рухів, у якій має досягатися диференційоване відчуття різновидів м'язового імпульсу й напруги для відтворення метричних акцентів.

Сформованість цих базових навичок і внутрішніх (тілесних та слухових) уявлень стає орієнтиром для подальшого розвитку чуття ритму, а саме – здатності відтворювати ритмові послідовності, які вбирають у себе і почуття рівномірного метричних руху у певному темпі, і диференційоване чергування акцентованої і ненаголошеної долі, тобто – метричної пульсації, і безпосереднього руху різних тривалостей, власне – ритмових послідовностей.

Якість цього процесу залежить від того, наскільки диференційованими і міцними є відчуття напруги-розслаблення, адже в ритмовій послідовності до зазначеного комплексу відчуттів додається індивідуалізовано-конкретне відчуття напруги, з яким має відтворюватися кожен звук: якщо це дрібні

тривалості – то вони мають бути більш «легкими» відносно метрично акцентованих; якщо йдеться про довгі тривалості або паузи, то важливим стає внутрішнє уявлення про «прихований» рух метру.

Отже, це відчуття й внутрішнє уявлення рівномірного пульсу, відіграючи роль системи виміру музичного часу, відбуваючись підсвідомо або свідомо (в навчальній, професійній діяльності), дозволяє порівнювати тривалості з метричною пульсацією, в результаті чого музиканту стає ясно: тягнеться звук (або пауза) довше, ніж метрична доля – одиниця виміру або «пробігає» швидше, угруповуючись з іншими тривалостями.

Варто звернути увагу і на те, що саме здатність уявляти рівномірну та різнохарактерну пульсацію відіграє роль системи вимірювання швидкості плинного музичного часу, утримання певної швидкості чергування метричних акцентів, свідомого його варіювати у фермато, агогічних відхиленнях, прискоренні або уповільненні руху відповідно авторським вказівкам та знову повертатись до основного темпу.

Отже, задля підвищення ефективності розвитку музичного ритму важливо враховувати, по-перше, необхідність формування всіх компонентів ритмічного почуття, по-друге – його рухово-психологічну природу і передбачати перехід від рухових вправ зазначеного типу до формування внутрішніх тілесних та слухових уявлень, на які під час виконавської діяльності має спиратися музикант.

Список використаних джерел

1. Асафьев Б.В., Музыкальная форма как процесс. Москва : Наука.1947. 378 с.
2. Далькроз Жак-Эмиль, Ритм. Москва : Классика-XXI. 2001. 248 с.
3. Кьон Н.Г., До питання про розвиток музичних здібностей студентів музично-педагогічного факультету. *Зб. наук. праць Науковий вісник ПДПУ ім. К.Д. Ушинського*. 2003. Вип. 5-6, С. 52-58.